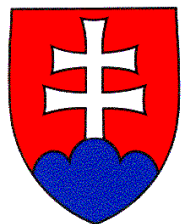

Ministerstvo životného prostredia SR
Sekcia environmentálnych programov a projektov
Odbor programov

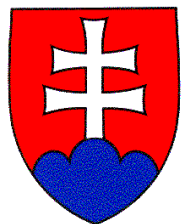
Ako vypracovať dobrý projekt pre LIFE+

Mgr. Silvia Halková
Národné kontaktné miesto pre LIFE +

Obsah prezentácie

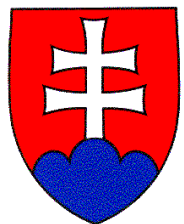
- 1. jednotlivé kroky potrebné pre vypracovanie LIFE+ projektu**
- 2. konkrétny príklad správnej formulácie, problému, cieľov, aktivít a indikátorov projektu**
- 3. záverečné odporúčania**

Kedy začať?

Príprava projektu by sa mala začať najmenej 6 mesiacov pred termínom podania!

Čím neskôr začnete s prípravou o to intenzívnejšie sa jej musíte venovať.

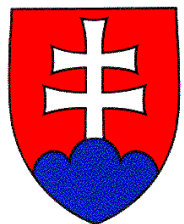
1. krok – zistiť oblasti podpory a termín uzávierky výzvy

Prečítať si výzvu na predkladanie projektov, ktorá je zverejnená na:

http://www.enviro.gov.sk/servlets/page/868?c_id=5783

a prílohu II Nariadenia č.614/2007 – oblasti podpory

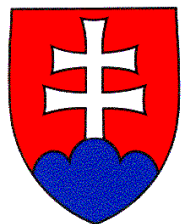
Ak sa Váš projekt zhoduje aspoň s jednou oblasťou podpory, pokračujete na ďalší krok.

2. krok – rýchle oboznámenie sa s požiadavkami

Veľmi rýchlo prelistovať formuláre žiadosti o grant (aj finančné) a príručky pre vyplnenie žiadosti.

Ak aj po tomto kroku, ste si istý, že chcete podať projekt pre LIFE+ pokračujte na ďalší krok.

3. krok – pripraviť stručnú charakteristiku projektu

Nájsť si vo formulári žiadosti „TECHNICAL APPLICATION FORMS“ – **formulár B1:**

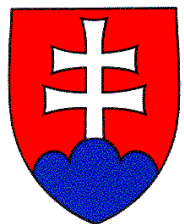
SUMMARY DESCRIPTION OF THE PROJECT (Max. 3 pages; **to be completed in English**)

Project title:

Project objectives:

Actions and means involved:

Expected results (outputs and quantified achievements):

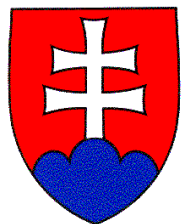

3. krok – stručná charakteristika projektu

Podľa formulára B1 si napíšte stručnú charakteristiku Vášho projektu podľa metódy logického rámca:

1. popíšte problém, ktorý chcete projektom riešiť
2. definujte príčinu problému
3. popíšte cieľ alebo ciele aký/aké chcete dosiahnuť a kvantifikujte ho/ich (cieľ musí byť naformulovaný tak aby priamo riešil alebo odstránil problém)
4. popíšte stručne najvýznamnejšie aktivity, ktoré chcete v projekte realizovať (aktivity musia priamo prispievať k naplneniu cieľa).
5. predpokladané výsledky

Správne zadaný problém a cieľ je základom správnej konštrukcie projektu a úspechu projektu.

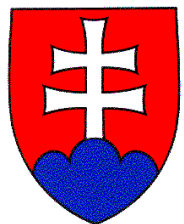
3. krok – stručná charakteristika projektu

Príklad definovania problému

Problém by nemal byť definovaný príliš široko:

- zle definovaný problém: *„Prírodné oblasti na Slovensku zanikajú a živočíšnych druhov ubúda.“* –príliš široko definovaný problém– nedá sa to riešiť jedným projektom.

Dobre definovaný problém je napr.: *„Početnosť jedincov hraboša severského je kritická a hrozí mu vyhynutie. Jediná lokalita kde sa na Slovensku nachádza je Podunajská nížina, kde sa vyskytuje na izolovaných ostrovčekoch vlhkých až mokrých biotopov s hustým porastom vodných rastlín. Jeho výskyt nie je presne zmapovaný.“*

3. krok – stručná charakteristika projektu

Príklad definovania cieľa

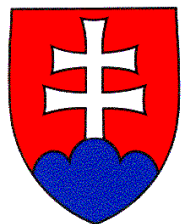
Pred tým ako si zadefinujete cieľ, si ako pomôcku zadefinujte príčinu problému, lepšie sa budú definovať ciele, napr.:

„Zánik väčšiny vlhkých až mokrých biotopov s hustým porastom vodných rastlín v Podunajskej nížine a ich fragmentácia.“

Ciele projektu:

- 1. „Rozšíriť plochu mokradí, kde žije hraboš (vlhké až mokré biotopy s hustým porastom vodných rastlín v Podunajskej nížine) o 30 % oproti terajšiemu stavu“*
- 2. „Prepojiť všetky jednotlivé miesta výskytu hraboša - mokrade navzájom kanálmi“*
- 3. „Zvýšiť početnosť jedincov hraboša severského v projektových lokalitách na Podunajskej nížine o 100%“*

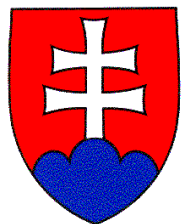
Každý z cieľov musí prispievať k riešeniu alebo odstráneniu problému. Cieľ ktorý priamo nerieši problém nie je správne definovaný.

3. krok – stručná charakteristika projektu

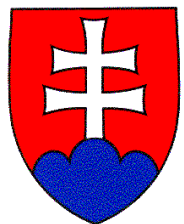
Definovanie aktivít a výsledkov

- Každá aktivita musí riešiť zadaný problém a prispievať k naplneniu aspoň jedného z cieľov.
- Pre každý z definovaných cieľov musí byť zadaná aspoň jedna aktivita a jeden výsledok.
- Najlepšie ak si zaznačíte problém, ciele, aktivity a výsledky do jednej tabuľky, z nej ich potom ľahko preklopíte do formuláru B1.

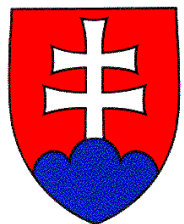
Príklad definovania aktivít a výsledkov na základe cieľa a problému

Problém	Príčina	Aktivita	Cieľ	Výsledok
Početnosť jedincov hraboša severského je kritická a hrozí mu vyhynutie. Jediná lokalita kde sa na Slovensku nachádza je Podunajská nížina, kde sa vyskytuje na izolovaných ostrovčekoch vlhkých až mokrých biotopov s hustým porastom vodných rastlín. Jeho výskyt nie je presne zmapovaný.	Zánik väčšiny vlhkých až mokrých biotopov s hustým porastom vodných rastlín v Podunajskej nížine a ich fragmentácia.	1. Zmapovať terajší stav biotopov hraboša a jeho rozšírenie – určiť presnú plochu a geodetické zameranie biotopov. 2. Presne identifikovať a geodeticky zamerať parcely, kde sa majú mokrade rozšíriť. 3. Vykúpiť pozemky pod týmito parcelami lebo sa dohodnúť s vlastníkmi o výmene pozemkov. 4. Pripraviť projektovú dokumentáciu, na zatopenie plôch, získať všetky povolenia, objednať dodávateľa stavebných prác a realizovať zaplavenie územia. 5. Monitoring zátopovej čiary počas celého kalendárneho roka.	Rozšíriť plochu mokradí, kde žije hraboš (vlhké až mokré biotopy s hustým porastom vodných rastlín v Podunajskej nížine) o 30 % oproti terajšiemu stavu“	Zaplavená plocha sa zväčší o 30% voči terajšiemu stavu

4.krok – overiť si vlastnú znalosť angličtiny

- Všetky formuláre a príručky sú v angličtine!! (alebo ešte v ŠP, NJ, PJ, FR, TJ)
- Bez toho, aby ste úplne pochopili, čo sa v príručke píše nenapíšete dobrý projekt
- Projekt je možné okrem formulárov v časti A a B1 napísať aj v slovenčine, ale musíte z inštrukcií pochopiť čo tam máte napísať.
- Ak nemáte dostatočnú angličtinu (pre pochopenie písaného textu), tak je potrebné, aby ste si niekoho našli, kto dobre ovláda AJ alebo aspoň niektorý z uvedených jazykov
- Ak takého človeka nemáte - nepodávajte projekt do LIFE+ je to zbytočné mrhanie časom a úsilím
- **napr.: žiadateľ nepochopil ako sa počítajú režijné náklady (až nakoniec ako 7% z ostatných nákladov) a že režijné patria do celkových oprávnených nákladov, z ktorých sa potom počíta výška grantu. Takto žiadateľ prišiel o 50 000 EUR.**
- **Ak máte dostatočnú angličtinu alebo niekoho kto ju ovláda – môžete ísť na ďalší krok.**

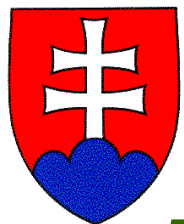
5. krok – pre projekty na Ochranu prírody (NATURA 2000)

Po zedefinovaní základného rámca projektu, pokiaľ je to projekt na Ochranu Prírody (týkajúci sa oblastí NATURA 2000) je potrebné porozmýšľať či spôsob akým chcete realizovať projekt predstavuje „**best practice – najlepšiu prax**“ a/alebo má **demonštračný charakter**.

Ak si nie ste istí, či tieto podmienky projekt spĺňa – poraďte sa s nami!

Ak si myslíte, že projekt predstavuje „best practice“ a/alebo má demonštračný charakter a viete to zdôvodniť, môžete ísť na ďalší krok 7. Ak projekt nie je „best practice“ alebo demonštračný choďte na krok 6.

Konečné rozhodnutie o tom, či projekt je „best practice“ a/alebo má demonštračný charakter je na posudzovateľovi v EK.

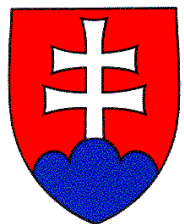
5. krok – pre projekty na Ochranu biodiverzity (mimo NATURA 2000 území)

Po zedefinovaní základného rámca projektu, pokiaľ ide o projekt na Ochranu Biodiverzity – je potrebné podľa inštrukcií v Príručke porozmýšľať, či projekt je demonštračný a/alebo inovatívny – či sa realizujú opatrenia na záchranu biodiverzity inovatívnym spôsobom – to znamená takým spôsobom, akým sa to ešte nerobilo nikde v EÚ.

Ak si nie ste istí, či tieto podmienky projekt spĺňa – poraďte sa s nami!

Ak si myslíte, že projekt je demonštračný a/alebo inovatívny a viete to zdôvodniť, môžete ísť na ďalší krok 7. Ak projekt nie je inovatívny choďte na krok 6.

Konečné rozhodnutie o tom, či projekt je demonštračný a/alebo inovatívny je na posudzovateľovi v EK.

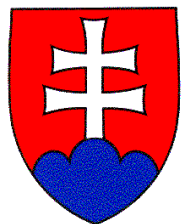
5. krok – pre projekty na Environmentálnu politiku a riadenie

Po zedefinovaní základného rámca projektu, pokiaľ ide o projekt na Environmentálnu politiku a riadenie – je potrebné porozmýšľať podľa inštrukcií v Príručke či je navrhované riešenie inovatívne alebo demonštračné a prečo.

Ak si nie ste istí, či tieto podmienky projekt spĺňa – poradte sa s nami!

Ak si myslíte, že projekt je inovatívny a viete to zdôvodniť, môžete ísť na ďalší krok 7. Ak projekt nie je inovatívny choďte na krok 6.

Konečné rozhodnutie o tom, či projekt je inovatívny je na posudzovateľovi v EK.

6. krok – prepracovať projekt aby bol demonštračný alebo inovatívny

Ak je odpoveď na otázky či sú projekty demonštračné a inovatívne aj po konzultácii s nami „NIE“ - je potrebné projekt prepracovať tak, aby spĺňal tieto podmienky alebo ak sa to nedá – projekt podať niekde inde, do iného finančného nástroja.

LIFE+ kladie veľký dôraz na demonštračný a inovatívny charakter projektu. Projekt, ktorý nie je dostatočne demonštračný alebo inovatívny nemá šancu- odporúčame nepodávať do LIFE+

Príklady málo inovatívneho projektu:

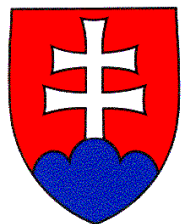
Zozbieranie vzoriek a detailné analýzy minerálnych vôd a žriedel na Slovensku a zostavenie porovnávacej databázy pre ich ďalšie sledovanie.

Podrobný prieskum starých banských diel a zavedenie dát do 3D modelu.

6. krok – príklady zmeny projektov na viac inovatívne

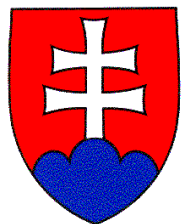
Zozbieranie vzoriek a detailné analýzy minerálnych vôd a žriedel na Slovensku a zostavenie porovnávacej databázy pre ich ďalšie sledovanie —- a vytvorenie legislatívnych predpisov a systému na ich hospodárne využívanie a pravidelný monitoring, spolu s finančným mechanizmom na zabezpečenie týchto činností a odskúšanie týchto „systémov v praxi“ súčasťou projektu by bolo aj vytvorenie siete pracovísk na obvodných úradoch, ktoré by boli so toho zapojené.

Podrobný prieskum starých banských diel a zavedenie dát do 3D modelu – a sprístupnenie 3D modelu verejnosti na verejnom portáli, vytvorenie alebo zmena záväznej územno- plánovacej dokumentácie na území napr. Banskej Štiavnice na základe prieskumu a návrh regulačných opatrení a zabezpečenie ich presadzovania pri územnom rozvoji mesta.

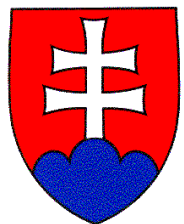
7. krok – rokovanie s partnermi a ďalšími stranami

- Ak odpoveď na všetky predchádzajúce otázky je áno, môžete pokračovať v príprave projektu.
- V tomto kroku by ste mali kontaktovať potenciálnych partnerov, ktorých potrebujete na realizáciu projektu, mali by ste rokovať o detailoch projektu, rozsahu aktivít, rozpočte.
- Kontaktovať by ste mali aj inštitúcie, ktoré nebudú partnerom projektu, ale bude potrebný ich súhlas pre realizáciu aktivít, napr. ŠOP, vodoprávne orgány, vlastníci pozemkov a pod.
- Ak pripravujete projekt v oblasti Ochrany prírody a biodiverzity – je potrebné čo najrýchlejšie kontaktovať pracovníkov sekcie ochrany prírody a krajiny MŽP SR a oboznámiť ich s projektom. K projektu tohto typu je potrebné od tejto sekcie získať vyplnený a potvrdený formulár A8 – „DECLARATION OF SUPPORT FROM THE COMPETENT AUTHORITY“. **Bez tohto formulára nie je projekt formálne kompletný a teda oprávnený!**

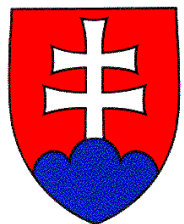
8.krok – overiť komplementaritu financovania

- Preveriť či nie je možné celý projekt alebo jeho časť financovať z iných finančných zdrojov ako z LIFE + - návod na určenie komplementarity je na našej webovej stránke:
http://www.enviro.gov.sk/servlets/page/868?c_id=5700
- Life+ má financovať iba tie aktivity, ktoré nie je možné financovať z iných finančných zdrojov EÚ – má byť komplementárnym nástrojom
- Ak zistíte, že časť aktivít alebo celý projekt je možné financovať z iných zdrojov ako LIFE+ nepodávajte to do LIFE+ - nebude to schválené.
- **Ak si neviete rady ani po prečítaní návodu – kontaktujte nás**
- Ak zistíte, že tieto aktivity sa inde financovať nedajú – môžete ísť na ďalší krok.

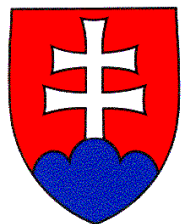
9.krok – detailne naštudovať príručky

- v tomto kroku je potrebné si **PODROBNE** prečítať inštrukcie na vyplnenie formulárov a podľa nich si robiť poznámky do jednotlivých formulárov žiadosti
- niektoré požiadavky v príručke budú také, ktoré Vás odradia od podania projektu
- ak aj po prečítaní inštrukcií ste si istí, že chcete podať projekt v rámci programu LIFE+ tak môžete ísť na ďalší krok

10.krok – identifikovať riziká

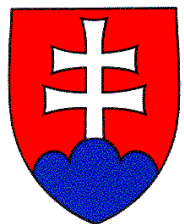
- to znamená identifikovať všetky v súčasnosti známe riziká, ktoré by mohli ohroziť realizáciu projektu
- na identifikáciu rizík použijete formulár B4 - EXPECTED CONSTRAINTS AND RISKS RELATED TO THE PROJECT IMPLEMENTATION AND HOW THEY WILL BE DEALT WITH (CONTINGENCY PLANNING) a súvisiace inštrukcie v Príručke
- vylúčte nereálne očakávania projektu, napr. všetci obyvatelia mesta budú od začiatku projektu chrániť prírodu, všetky organizácie a úrady budú perfektne spolupracovať, pozemky mi niekto predá za cenu nižšiu ako trhovú, úhlavný nepriateľ mi predá pozemky hneď po schválení projektu, všetky veci súvisiace s pozemkami zvládnem vybaviť sám, nakúpim zariadenie lacnejšie ako teraz lebo je kríza apod.

10.krok – identifikovať riziká

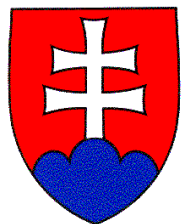
Príklady rizík

- Pozemky - pokiaľ je potrebné projekt realizovať na cudzích pozemkoch, je nutné dohodnúť dopredu s vlastníkmi prenájom alebo predaj a urobiť s nimi potenciálne predbežné zmluvy, alebo ich zahrnúť do projektu ako partnerov
- Projektový tím - je potrebné dobre premyslieť kto – konkrétne osoby budú realizovať projekt – manažér projektu, experti, účtovník a zahrnúť tieto osoby od začiatku do prípravy projektu, pokiaľ nemáte dohodnutý základný projektový tím, nepodávajte projekt
- Financie - pokiaľ ste obec alebo štátna inštitúcia je potrebné si dopredu naplánovať financie na kofinancovanie projektu vo výške 50% alebo 75% a dať si to schváliť na miestnom zastupiteľstve alebo na úrovni vedenia inštitúcie
- Banková záruka - pokiaľ ste súkromný podnikateľ alebo nezisková organizácia, je potrebné počítať s tým, že pokiaľ nemáte uspokojivý ekonomický výsledok, budete musieť po podpise zmluvy v prípade schválenia projektu v banke vybaviť garanciu na 40% výšky grantu. Bez toho Vám peniaze z EK nepošlú. Overte si s bankou podmienky garancie.

11.krok – urobiť prvý návrh rozpočtu

- Poriadne si prečítajte inštrukcie k finančným formulárom
- Vyplnenie formulárov len na základe „sedliackeho rozumu“ = neúspešný projekt
- Pri tvorbe rozpočtu treba dávať pozor napr. na nasledovné veci:
 - externé služby maximálne do 35% rozpočtu
 - oprávnené náklady pre „vybavenie“, napr. počítače – iba odpisy, maximálne 50% z ceny
 - režijné náklady, ktoré by mal žiadateľ aj keby sa projekt nerealizoval – nie sú oprávnené
 - režijné náklady spojené s projektom sa nevyčísľujú ako jednotlivé položky (napr. telefóny, prenájom kancelárie, vodné, stočné, poplatky za energie a pod.), ale sa započítavajú ako percento z ostatných nákladov na konci, po zostavení všetkých ostatných položiek rozpočtu!
 - bežný spotrebný materiál potrebný počas trvania projektu – je zahrnutý v réžii, nevyčísľuje sa ako osobitná položka
 - vyčíslenie mzdových nákladov – na základe človekodní

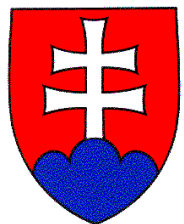

11.krok – urobiť prvý návrh rozpočtu

Pokračovanie

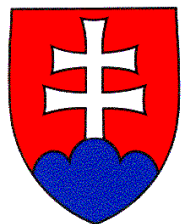
- kofinancovanie projektu - pokiaľ ste štátna organizácia, je možné kofinancovanie projektu pokryť čiastočne aj z plátov Vašich zamestnancov pracujúcich na projekte, ale vklad do projektu musí byť ešte o 2% vyšší ako súčet plátov zamestnancov pracujúcich na projekte,
- MŽP SR poskytne projektom, ktoré budú schválené na úrovni EK kofinancovanie do výšky 45%, ale až po ich schválení, takže sa za kofinancovanie musí zaručiť pri podaní projektu žiadateľ a partneri.
 - pokiaľ ale bude veľa schválených projektov na úrovni EK, môže sa stať, že MŽP nebude mať dostatok prostriedkov na kofinancovanie a bude financovať len tie projekty, ktoré mali najvyššie bodové hodnotenie.
- **V prípade problematických otázok kontaktujte MŽP SR - a to radšej skôr ako tesne pred termínom podania, keď nie je veľa času na korekcie**

Keď máte urobený aspoň prvý návrh rozpočtu, môžete ísť na ďalší krok

12. krok – dokončiť prvý návrh projektu

1. urobiť podrobný popis aktivít s kompetenciami do formulára žiadosti
2. vyplniť všetky povinné rámčeky vo formulári
3. urobiť presný časový harmonogram a podrobný rozpočet a harmonogram míňania rozpočtu
4. prediskutovať aktivity, financie a časový harmonogram so všetkými partnermi a dohodnúť sa na konečnej verzii
5. pridať k časovému plánu rezervu 3 – 6 mesiacov
6. získať od partnerov všetky potrebné podpísané formuláre, s deklaráciou ich finančného vkladu – formuláre A3, A4
7. získať od sekcie ochrany prírody a krajiny potvrdenie formulára A8 -DECLARATION OF SUPPORT FROM THE COMPETENT AUTHORITY

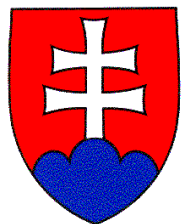
13. krok –poslať prvý návrh projektu elektronicky na MŽP SR na kontrolu

V prípade, že je ešte dost' času pred uzávierkou výzvy, pošlite prvý draft projektu na pripomienky nám na MŽP SR – kontakty:

http://www.enviro.gov.sk/servlets/page/868?c_id=5783

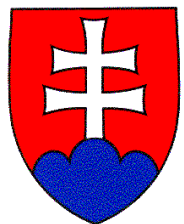
Termín zaslania prvých návrhov do 15.8.2009!!!

Po pripomienkovaní od nás, draft doplniť a upraviť

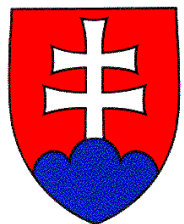
14. krok – vlastná kontrola projektu voči „check listu“

- Nalistovať si „admissibility check list“ na str. 70, resp. 52 Application Guide
- overiť či projekt obsahuje všetko čo je tam napísané, napr.:
 - Všetky formuláre sú vypísané v počítači
 - Neboli zmenené žiadne kolónky ani pridané rámčeky
 - Všetky povinné formuláre sú vyplnené (A1,A2,A3,B1 atď.)
 - Formuláre A4 a A5 sú vyplnené, podpísané, datované a opečiatkované
 - Ak je žiadateľ súkromná firma alebo nezisková organizácia – je priložená účtovná závierka so všetkými výkazmi a poznámkami a audítorskou správou – dokumenty musia byť naskenované v .pdf
 - Ak je žiadateľom organizácia štátnej alebo verejnej správy, priložiť povinnú deklaráciu o tom, že je štátnou alebo verejnou organizáciou
 - Žiadateľ a všetci partneri majú sídlo na území EÚ atď.

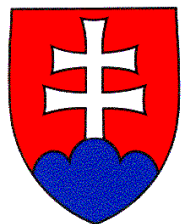
15. krok – vlastné hodnotenie projektu voči kritériám a posledné úpravy projektu

- prečítať si všetky kritériá v „LIFE+ 2009 Evaluation guide“ (str. 24 – 33) a pokiaľ možno čo najobjektívnejšie zhodnotiť svoj napísaný projekt voči nim
- a porozmýšľať čo by sa dalo na projekte ešte vylepšiť a či projekt spĺňa všetky – admisibility (kritériá prípustnosti), exclusion (vylučovacie kritérium) a eligibility criteria (kritériá oprávnenosti)

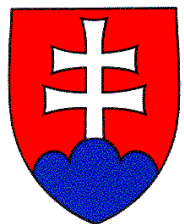
16. krok – podanie projektu na MŽP SR

- Termín podania je 15.9.2009!!!
- Žiadosti je potrebné podať iba v elektronickej verzii napálené na CD nosiči so sprievodným listom.

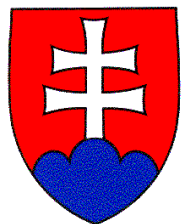
Odporúčania na záver (1)

- Začnite pripravovať projekt s dostatočnou časovou rezervou
- Každý partner aj žiadateľ projektu by si mal pri príprave projektu uvedomiť, že projekt pre neho bude predstavovať záťaž:
 - Administratívnu
 - Finančnú
 - Časovú
 - Manažérsku
- Po schválení projektu budete musieť prispôbiť svoje interné fungovanie po všetkých stránkach (administratívne, manažérske, finančné, personálne a iné) požiadavkám LIFE projektu - pokiaľ to organizácia nie je ochotná –nevstupujte do projektu

Odporúčania na záver (2)

- Projekt vyžaduje presné sledovanie každého finančného toku od začiatku projektu a určitú flexibilitu finančného aj projektového manažéra
 - pokiaľ to nie sú súčasní pracovníci schopní, je potrebné prijať takých zamestnancov, ktorí to schopní sú
- Po schválení utvoriť systém vo všetkých oblastiach – manažmente, administratíve, účtovníctve apod. Pokiaľ organizácia systém nemá, musí ho vytvoriť inak príde o značné finančné prostriedky
- Keď je už projekt schválený, nebrať projekt v organizácii ako nechcené dieťa
- Projekty LIFE dosiahli veľa pozitívnych úspechov a v každom sa podarili priekopnícke kroky, čo je cieľom LIFE projektov

Kontakt:

Ministerstvo životného prostredia SR
Sekcia environmentálnych programov a projektov
Odbor programov
Námestie Ľ. Štúra 1
812 35 Bratislava

www.enviro.gov.sk, záložka LIFE+

Mgr. Silvia Halková - tel: 02/5956 2400

silvia.halkova@enviro.gov.sk

Mgr. Zuzana Fáberová – tel: 02/5956 2432

Ing. Peter Jány - tel: 02/5956 2664

zuzana.faberoval@enviro.gov.sk

peter.jany@enviro.gov.sk